

LANDSPLANREDEGØRELSEN VED EN SKILLEVEJ

Findes der et alternativ til den kendte landsplanredegørelse og er et alternativ tiltrængt? Den seneste landsplanredegørelse (2013) gør ikke stort væsen af sig; og de fleste redegørelser gennem tiden har været helt uafhængige af den siddende politiske regerings holdning. Alt har været mere eller mindre det samme. Hvad kan der gøres?

Af Dennis Lund

Høringen er slut

Bemærkningerne til landsplanredegørelsen for 2013 er kommet i hus. Sikkert ikke en voldsom trafik på nettet, men måske et halvt hundrede bidrag eller så. Noget tyder på, at det er den gamle garde, dvs. organisations-danmark man atter får i tale. Ved et landdelsmøde om redegørelsen i København, inviteret af Naturstyrelsen, mødte ca. 15 personer frem, hvoraf 4-5 stykker var ud-

kommanderet. Og mødet var også derefter. Jeg tror, at den forlods ringe tilmelding havde fået miljøministeren til at melde afbud, både til dette møde og til det efterfølgende møde i Jylland, hvor tilslutningen ikke var stort bedre. Det giver stof til eftertanke, når man 2-3 uger senere ser miljøministeren stå i aftenshowet på TV og ubehjælpsomt skære 3-4 æbler i stykker for at gøre gældende, at årets frugter på de statslige arealer er til fri afbenyttelse, det økonomer kalder de frie goder. Miljø i miniformat er kommet i showbizz, men det er landsplanredegørelsen bestemt ikke. Hvis man som jeg mener, at landsplanredegørelsen kan være kommet til en skillevej, beror det selvsagt ikke alene på den foreliggende redegørelse isoleret set. Man kan ikke melde så kategorisk ud, blot med en enkelt redegørelse i hånden. Det kan man bedre, hvis man lader tankerne gå bagud og erindrer sig de tidligere redegørelser og de tilhørende debatter gennem et par årtier. Så dæmrer det langsomt, at tiden måske er inde til en nyorientering. Eller er vi tilfredse med tin-

genes tilstand? Nogen er givetvis, f.eks. en del kommuner, der hverken har regionplan, regional udviklingsplan eller landsplan at forholde sig til mere. Nu er man rigtig herre i eget hus. Andre savner måske en godfather, en rorgænger?

Historisk rids

Siden 1992 er der kommet 7 landsplanredegørelser i hhv. 1993, '97, 2000, 2003, 2006, 2010 og 2013. Alle er de udformet, som regeringens politiske budskab, jfr. planloven fra 1992. De er ikke, som tidligere årlige statusorienterede beskrivelser med temaer indlagt. De er politiske mere end noget andet.

Lægger man et længdesnit igennem de 7 planredegørelser kan snittet beskrives således: I redegørelsen fra 1992 "Danmark på vej mod 2018" er optimismen stor og man favoriserer klart det store udblik mod det den gang udvidede EU. Det er globalisering og de første "banan-teorier", der er i fokus. Næste gang i 1997 fortsætter det

Foto: Vibeke Meyling

europæiske hurtigtog med titlen "Danmark og europæisk planpolitik". Billedet der tegnes ligger meget tæt op ad det ESDP-arbejde, som netop er blevet uofficielt godkendt samme år i EU. Det er bysystemet, tilgængelighed/lokalisering samt natur+kulturarv, der dominerer. Der opstilles ikke mindre end 60 forskellige planmål i redegørelsen – måske lige mange nok? Det er '90-erne, hvor man har optimismen i behold og forsøger at komme op på den store klinge – i Jørgen Leths sprog. I 2000-redegørelsen forlader man det overnationale planbillede til fordel for: "Lokal identitet og nye udfordringer". Den interne konkurrence mellem byer og regioner er til diskussion. Det er en blød og rummelig prosa om dialog, om mangfoldighed og lokale styrker samt et særskilt afsnit om den store erhvervsrummelighed, der er vokset over al måde og nu rækker 40-50 år frem. Nu er der til gengæld ingen planmål i redegørelsen. Man gik fra 60 til 0 planmål på kun tre år. I 2003-redegørelsen ("Et Danmark i balance") bevarer man det lokale sigte og taler i bogstavelig forstand både i øst og vest i forsøg på at holde sammen på det lille land og dets forskelligartede regioner, der tydeligvis driver lidt væk fra hverandre, fordi de to poler i landet Århus og København suger al kraften. I 2006 ("Det nye Danmarkskort") er man under indtryk af den nye kommunalreform, hvorfor man med løs hånd tegner et nyt Danmarkskort, karakteriseret ved 5 nye regionale områder – faktisk et ganske oversigtligt billede på landet. Disse 3 redegørelser fra 2000-tallene er tydeligvis mere introverte, de kigger indad og

forsøger at overbevise plan-danmark om, at man i lokalsamfundet også kan have et godt liv. Man insisterer på, at det gode liv skal have plads i udkantsdanmark, selv om alle grafer peger væk fra de små samfund. Regeringen vil ikke forlade det gamle lighedsprincip, hvorfor man gør alt for sprogligt at bortforklare den uafviselige udviklingen, som folk på landet hver dag er vidne til: Tomme huse, færre butikker, skolelukning, ingen arbejdspladser og langt til sygehus. I disse redegørelser går man fra den store klinge til det lille gear.

I 2010 udkommer landplanredegørelsen som en 16-siders pixieudgave, der nærmest er et ekstrakt af alle de udsagn, som har været præsenteret i de tidligere redegørelser. Den kan opfattes som et testamente over serien af landsplanredegørelser, en slags afleveringsforretning af samtlige planopgaver til kommunerne, nu hvor kommunalreformen er fuldt gennemført. Landsplanlægningen vil herefter trække sig tilbage og koncentrere sig om sig selv: "Javel – Hr. Minister". Fra nu af kører styrelsen friløb i forhold til kommunerne.

2013

I 2013-redegørelsen har Naturstyrelsen endnu ikke helt opgivet håbet. Men man stiller stadig kommunerne frit ved alene at komme med alle tidligere kendte henstillinger om det grønne, klimaet, miljøet, det åbne land og hovedstaden osv. Fornylelsen er til at overse. Det er hændervidende elskværdige udsagn, som ikke bringer

landet videre. Der er ikke et ord om betalingsring, road-pricing, Kattegatforbindelse, byudviklingens lokaliseringsproblemer, erhvervsrummeligheden, kysterne, plantypernes forældelse, vindmøller og kystnærhedszonen, miljøcentrenes arbejder, den regionale udviklingsplans fallit osv. Redegørelsen tager ingen konkrete problemer op til relevant diskussion, men atter spises vi af med smukke billeder fra landskabet og en let, glidende og ufarlig tekst, der ikke taler nogen imod og ikke giver nogen medhold. På sin vis er redegørelsen helt apolitisk ved ikke at markere nogen mening – og på sin vis er den også meget politisk og mediebevist ved kun at påpege selvfølgeligheder. Her står vi nu. Sådan kan udviklingshistorien læses – desværre.

Hvad så?

I den situation kan man godt tænke, om det er Guds spildte ord på balde-Lars? Hvordan skal man svare på endsige debattere noget, der er meningsløst, helt uden mening?

Status er: Redegørelserne er over tid blevet mere og mere blodfattige og leverer ingen konkrete udsagn til kommunerne. Kommunerne er overladt til sig selv. Redegørelserne laver kvalificerede statusbilleder på plan-danmark, men man forholder sig ikke konkret til dem. Man udtaler sig kun om de forhold, der ligger i regeringsprogrammet og gør på den måde landsplanlægningen så kortsigtet som vel muligt, ca. 2-3 år, indtil næste valg. Med det historiske perspektiv in mente, må man

vel konstatere at landsplanredegørelserne ikke har forvoldt megen skade, men næppe heller megen gavn gjort. Vi er inde i en periode, hvor alle gerne taler samme, men helst om ingenting. Noget må gøres. Naturstyrelsen må foreslå landsplanredegørelserne fjernet fra planloven eller gøre dem brugbare. Det er derfor jeg synes, at vi er ved en skillevej. Hvis der skulle være blot lidt landsplanlægning tilbage, kunne man så forestille sig én af følgende tre mulige udviklinger for landsplanredegørelsernes fremtid?

1: Plan-statistisk årbog

Erstat landsplanredegørelserne af et kontinuerligt plan-statistisk arbejde, der nøgternt beskriver og analyser plandata om stort og småt i hele landet. Materialet skal ses som en databank på hvilken en mere saglig/faglig planlægningsdebat kan udspille sig. En databank, der både leverer generelle datablade over relevante plan-fysiske forhold og måske lejlighedsvis suppleres af mere specialiserede trendanalyser, måske endog med referencer til udenlandske ditto. Måske kunne denne virksomhed oven i købet koordineres med ESPON-arbejdet i Strassburg. Et sådant materiale ville nok være mere opbyggeligt for en landsplandiskussion og politisk stillingtagen end de pseudo-billeder vi aktuelt tegner for hinanden.

2: Skråt den sammenfattende planlægning

En anden mulighed kunne være at afkoble al sammenfattende planlægning, fordi selve koordineringsopgaven tager alt for megen tid og ofte

kommer i en ulykkelig faseforskydning til virkeligheden selv. Processen er yderst ressourcekrævende uanset hvilken datakraft, man har til hjælp. Herved kunne den offentlige plansektor måske begrænse den evindelige, ufrugtbare trafik fra det ene møderum til det næste, hvor den på sin vis kan få hele arbejdsdagen til at gå uden at producere noget. De sammenfattende planbilleder er hverken fuldstændige eller muligvis heller ikke mere retvisende end de mere sektorielle, lagdelte billeder, som den enkelte beslutningstager selv kan sammensætte efter behov, politisk opfattelse osv. Det koordinerende og sammenfattende er i sig selv blevet så belastende en aktivitet, at alt går i stå, glemmes eller udskydes på ubestemt tid. Landsplanredegørelserne droppes, og man overgår til et forenklet sektorielt opbygget planberedskab på landsplanniveau.

3: Planlægningens vismandsråd

Man nedsætter en kommission med det formål hvert andet år at beskrive plan-danmark og redegøre for planforhold, som landet efterfølgende burde diskutere og forholde sig til. Det burde være et råd, som løbende kunne sammensættes med henblik på specifikke langsigtede og måske konjunkturrelaterede opgaver, som i efterfølgende planrapportering kan afløses af andre eller videreføres i nye analyser. (Trængselskommissionens arbejde, Kattegatforbindelsen, de store erhvervsudlæg, turismen, togfonden, betalingsring m.m. kunne være sådanne relevante emner.) Rådet burde referere til et højt rangeret ministerium,

således at det fik tyngde på tinge. Det burde endvidere gives en vis uafhængig status – netop fordi det kun er et råd. Ordningen burde give en mere kvalificeret og hurtig analyse af særlige problemstillinger, også problemstillinger helt uafhængige af politiske partiprogrammer etc.

Forslaget bygger på en grundlæggende opfattelse af, at al planlægning ikke er politik, men at der kan beskrives planlægningsrelevante forhold, som kan belyses uden et bestemt politisk tilhørsforhold og derfor kan inddrages i en længere planlægningshorisont.

“Mor er ikke sur - mor er skuffet”

Landsplanredegørelsernes store problem i dag er, at redegørelserne som udgangspunkt er partipolitiske og dermed kun rækker ganske få år frem. De er en del af regeringens reklameskib. Og til trods for dette kan man næsten ikke se forskel på rød eller blå regering. Desuden er al planlægning blevet overbureautiseret og planlægningens omdømme i samfundet som helhed er jævnt nedadgående. Hertil kommer at forvalter-danmark har mistet den planfaglige indsigt, som førhen var opbygget over tid. Man kan således ikke med egne kræfter tage initiativer til at analysere og iværksætte en ordentlig planvirksomhed. Samspelet mellem disse og andre faktorer gør, at den statslige planlægning er i knæ. Det er lidt sørgmodigt for hele plan-danmark. Men mor er fortsat ikke sur, men meget skuffet. ■